

25.4.2016

Uzemní vývoj Nîmes v období VI.-I. storočia pr.n.l.

Staničová Jana
UKAR

Úvod

Táto práca má za cieľ stručne popísať územný vývoj Nîmes a to v období 6.-1. storočia pr.n.l. mesto Nîmes sa nachádza na juhovýchode Francúzska, medzi Stredozemným morom a pohorím Cévennes. Štúdium tejto oblasti započalo v 80. rokoch dvadsiateho storočia a súviselo s rozvojom nových environmentálnych metód. Jedným z najvýraznejších prieskumov, ktorý pomohli mapovať územie bol projekt PPCI. Projekt mal za úlohu zabezpečiť ochranu proti povodňami v danej oblasti. Vďaka nemu bolo územie geomorfologický preskúmané na čo nadviazal i archeologický prieskum. Dnes dokážeme rekonštruovať sedimenty a morfogénu oblasti Nîmes v holocéne, čo umožňuje preukázať vplyv ľudského osídlenia. Skúmaná oblasť má 30-40km² a výskum prebehol najmä v posledných 15 rokoch. Práca sa bude snažiť načrtnúť evolúciu územia na základe rozmiestnenia ciest a polí, ľudského osídlenia, hrobov. Budeme rozlišovať tri chronologické fázy a to 6.-5., 4.-3., 2.-1. storočia pr.n.l.

1. Geografia a geológia územia

Mesto Nîmes sa nachádza na kopci Cavalier, ktorý má tufové podložie. Smerom na juh sa kopec zvažuje do pieskovcového podhoria až k rovine, ktorou preteká rieka Vistre. Tá je charakteristická tým, že na jej pravom brehu je mnoho menších prítokov. Tie sú buď prirodzené alebo umelo vytvorené a mali slúžiť na odtok dažďovej vody z vyššie položených oblastí. Na druhom brehu rieky sa nachádza oblasť so štrkovitým podložíom, ktorá je známa ako vinárska oblasť.

2. 6.-5. storočie

V 6. storočí pr.n.l. sa obyvateľstvo sústreďuje do dvoch oblastí. Jedna časť ľudí sa usadzuje na vrchole kopca Cavalier, druhá pri rieke. Z predošlého obdobia, teda 8.-7. st. pr.n.l. nachádzame pozostatky po ľudskom osídlení na rovine v blízkosti rieky, avšak ide o nesúvislé „flaky“ osídlenia, ktoré zaberajú pár hektárov. Naopak posledná štvrtina 7.storočia a prvé tri štvrtiny 6.storočia nie sú archeologicky zaznamenané. Je možné, že obyvateľstvo sa v tomto období usadilo v miestach, ktoré neboli podrobené výskumu.

V 6.-5.storočí hrali v rozvoji územia veľmi dôležitú úlohu odvodňovacie kanály, popri ktorých viedli cesty, ktoré spájali rovinu pri rieke s vrcholom kopca Cavalier. Cesty dokážeme identifikovať na základe nepriamych archeologických nálezov napr. orientácie

poľnohospodárskych pozemkov alebo hrobov – sú vyznačené priekopami, ktoré sú v ich blízkosti a vďaka ktorým ich môžeme i datovať.

V Nîmes musíme opustiť tradičný vzorec *oppida*. Z tohto obdobia totiž nemáme žiadne pozostatky po opevnení, na rozdiel od ostatných sídlisk z tohto obdobia v okolí Nîmes. Pozostatky osídlenia boli na vrchole kopca, avšak domnievame sa, že šlo skôr o poľnohospodársky pozemok. Doložené pozostatky osídlenia sú na svahu kopca Cavalier smerom k rieke, kde sa nachádzajú i kultivované pozemky. Toto osídlenie pokrývalo plochu 15-20ha. Sídliská na rovine sú v okolí zdroja vody a sú datované najmä podľa črepov amfor. Organizácia osídlenia je pomerne homogénna. Pozemky sa nachádzajú popri cestách a majú od 2500m² až 1ha. Na okrajoch cesty ich môžeme identifikovať vďaka veľkej koncentrácii dier po stĺpoch, avšak nie sme schopní určiť ich presný pôdorys. V strede ohraničenej plochy sa nachádza voľný priestor, ktorý mohol slúžiť ako záhrada, stodola a pod. Osídlenie v tejto oblasti, na rozhraní obývaných miest a voľnej krajiny naznačuje zmiešané, domáce i poľnohospodárske využitie.

Počet pohrebísk je z tohto obdobia veľmi obmedzený, ako to je i v celom regióne. I napriek snahe archeológov, nevieme, kde sa nachádzal cintorín skupiny obyvateľstva, ktorá žila na kopci Cavalier. Druhej skupine ľudí, ktorá žila v blízkosti rieky, sa podarilo identifikovať niekoľko uzavretých obdĺžnikových alebo okrúhlych ohrád, ktoré sú vykopané a označené. Všetky majú rovnaké umiestnenie a to v blízkosti ciest, najmä na ich križovatke. Výnimku tvorí Mas de Vignolles VII, kde sa nachádzajú tri uzatvorené obdĺžnikové ohrady. V tomto mieste sa nachádza i hrob, čo vyvoláva otázky o spoločenskom postavení mŕtveho. Úzky vzťah medzi pohrebiskom a osídlením sa môže vysvetliť tak ako známka vlastníctva pôdy alebo iná forma obmedzenia priestoru.

3. 4.-3. storočie

Toto obdobie je menej zdokumentované ako predošlé. Časť osídlenia v nižších oblastiach sa vyvíja bez výrazných zmien, avšak veľký rozvoj sledujeme v oblasti poľnohospodárskych pozemkov. V tomto období sa okolo kopca Cavalier stavia kamenné opevnenie s dvojistou priekopou a na jeho kopci sa nachádzala veža. Obyvateľstvo si stavia obdĺžnikové domy na predhorí kopca. Domy majú kamenné základy a tehlové steny. Osídlenie sa jasne rozširuje smerom k rovine a pokrýva plochu 32 - 44ha. Čo sa týka ciest, tak niektoré zanikli, niektoré sa naďalej využívali a takisto i vznikali nové. Príkladom novej cesty je Roussillonne, ktorá sa na základe nájdeného kremačného pohrebu v jej blízkosti datuje do 350-250pr.n.l. Táto cesta

pravdepodobne vznikla z dôvodu pripojenia nových domov k hlavnej ceste ako aj k zdroju vody. Osídlenie z tohto obdobia prekrýva predošlé osídlenie, ale vďaka nálezom je zjavné, že jednotlivé osídlenia neboli využívané kontinuálne. Na osídlení na Viol du Plan ostali otvory po základoch z roku 375-175 pr.n.l. Celkovo priekopy slúžili k vymedzeniu jednotlivých pozemkov ako aj križovatiek.

Pohreb sa našiel len jeden a to už spomínaný hrob pri ceste Roussillonne. Ten bol dvojito ohradený. Hroby boli pravdepodobne znovu užívané z predošlých období.

Celkovo môžeme zhodnotiť, že od 6.storočia pozemky už majú pravouhlý pôdorys na rozdiel od predošlých zakrivených. Ako som už spomínala tak Mas de Vignoles VII malo len agrárny charakter, na ktorom sa na našiel pohreb avšak obydlie sa nenašlo. Ale v Mas de Vignoles IV, IX, Viol du Plan nachádzame ako poľnohospodárske parcely tak i obytné priestory. Koncentrácia otvorov a archeologického materiálu napr. drevo, peľ a pod. existuje pre každú fázu osídlenia. To, že pozemky majú podobné rozmery, že sa nachádzajú od seba v rovnakých vzdialenostiach a sú kontinuálne obývané naznačuje, že pozemky mohli byť pridelované alebo nejakým spôsobom regulované v krajine. Pokiaľ pozemky nie sú od seba oddelené priekopou, mohli byť oddelené napr. živým plotom a pod., ktoré dnes nie sú v teréne viditeľné.

4. 2.- 1.storočie

V 2.-1. storočí pr.n.l. pozorujeme v oblasti demografický a hospodársky rast. Ten sa prejavuje tak, že osídlenie sa rozširuje na okolité kopce. Mestská zástavba sa rozširuje na úkor polí, ktoré sa nachádzajú za hradbami, na 30-40ha. Vznikajú nové ulice, či už pred alebo za hradbami. V tomto období sa prvýkrát objavujú verejné budovy, napr. Maison Carreé. Vzniká predmestská časť s domami, z ktorých niektoré majú maľovanú omietku, podlahu z *opus signinum* (podlaha tvorená malými kamienkami, kúskami terakoty zaliatymi vo vápne), avšak stále pretrvávajú pôvodné stavebné praktiky. Čo sa týka ciest, tak tie sa využívajú z období predošlých, niekedy sú však predĺžené alebo rozšírené a ich úlohou je prepojiť mesto s vidiekom. Osídlenia majú od 500 do 3000m² a boli rôzne využívané. Typické pre toto obdobie je vznik veľkých fariem ako napr. Gouffre des Bouchers. Zaberá plochu 4000m² a je z druhej polovice 2.storočia pr.n.l. Je oddelená od okolia priekopami, ktoré sú 3m široké a 1,5-1,8m hlboké. Zachovali sa tu stopy po pestovaní viniča. Podobná je o farma Magaille Est z roku 150pr.n.l. a rozlohou 3000m². Túto farmu od okolia oddeľujú priekopy s násypmi a systém priekop slúži ako v predošlom prípade k očisteniu pozemku ako i znižuje

nebezpečenstvo v prípade povodní. V blízkosti cesty sa nachádza obdĺžnikové pohrebisko oddelené od okolia. Takých to pozemkov je v okolí viac avšak nie je možné zachytiť ich hustotu ani hovoriť o nejakej hierarchii usadlosti v okolí mesta. Samozrejme, naskytá sa otázka, či tieto veľké pozemky boli vo vlastníctve obyvateľov mesta. Rozširovanie mesta je viditeľné najmä vďaka priekopám v okolí pozemkov, ktoré sú stále viac pravidelnejšie. Máme doklady o vinohradníctve, ostatné sezónne plodiny mohli byť zavlažované pravidelným rozmiestnením brázd napojených na studňu.

Z tohto obdobia máme doložených 50 hrobov, len 10 z nich sa nachádza v okolí kopca, ostatné sú rozmiestnené na planine. Nachádzajú sa 500 až 3000m od osídlenia a ako v predošlých prípadoch viac ako polovica z nich je pri ceste alebo pri ceste a priekopy, ktorá vyznačuje pozemok. Príkladom môže byť Mas des Abeilles II a Kinépolis. Všetky hroby sú rovnako orientované, často v mieste, ktoré už bolo predtým využívané ako miesto pohrebu. Vďaka milodarom môžeme skonštatovať, že všetci pochovaní patrili do jednej spoločenskej triedy.

Záver

Práca sa venuje osídleniu Nîmes v 6.-1. storočí pr.n.l. Stručne pojednáva geografiu a geológiu územia ako aj okolnosti výskumu. Obyvateľstvo v Nîmes sa usadilo v okolí zdroja vody. Zo 6. storočia pr.n.l. máme doložené osídlenia dve, a to na vrchole kopca Cavalier a na rovine v blízkosti rieky. Štvrté storočie je významné z dôvodu výstavby kamenných hradieb, prvýkrát sa objavuje pestovanie viniča, pozemky sú od seba oddelené priekopami. V poslednom období, teda v 2. a 1.st. pr.n.l., sa osídlenie rozširuje na okolité kopce, vznikajú prvé verejné budovy ako aj remeselnícke štvrte. Najtypickejšie sú však obrovské farmy, ktoré už využívajú zavlažovací systém. Poľnohospodárske pozemky sú postupne vytesnené z mesta a v 1.storočí pr.n.l. sa už nachádzajú na predmestí alebo vo väčšej vzdialenosti od mesta.